

BogFeature

Arbejdersmuseets årbog 2009

- Tema om Danmarks Kommunistiske Parti.

Af Martin Kryhl Jensen, historiker

Temaet for Arbejdersmuseets Årbog 2009 er Danmarks Kommunistiske Parti (DKP), og den første artikel heri er Gerd Callesens om Socialistisk Ungdomsinternationale og Socialdemokratisk Ungdomsforbunds historie fra 1907-19. Strengt taget er der ikke tale om en artikel, men snarere om en ret kort præsentation af et emne, som de færreste nok kender noget videre til. Man kunne dog have ønsket sig, at emnet var blevet introduceret lidt grundigere, for efter endt læsning sidder man faktisk med flere spørgsmål end svar. Callesen gør f.eks. meget ud af at understrege det stærke antimilitaristiske præg i det ungsocialistiske arbejde, men fremhæver samtidig, at man arbejdede for en socialistisk revolution, hvorfor man i 1918-19 tilsluttede sig bolsjevikernes krav om bevæbning af proletariatet – det var vel ikke særlig antimilitaristisk? Man savner ligeledes en perspektivering af, hvilken betydning hhv. Socialistisk Ungdomsinternationale og Socialdemokratisk Ungdomsforbund havde - hvor mange læste f.eks. de forskellige udgivelser og hvilken indflydelse – om nogen - havde organisationernes arbejde f.eks. i Danmark?

Morten Thing har bidraget med artiklen ”Jøder og kommunister i København 1917- 1945”, og netop kommunistisk og jødisk historie er Things specialer. Man skal holde tungen lige i munden, når man under læsning skal holde styr på et væld af forskellige foreninger, klubber og personer, og generelt virker den ellers interessante artikel lidt fragmentarisk. Det kunne have været spændende, hvis Thing havde fokuseret på nogle færre problemstillinger frem for at give en bred redegørelse. For eksempel savner man en diskussion af, hvilke problemer det kunne frembyde at være troende jøde og troende kommunist på én og samme gang (jf. Ina og Peter P. Rohde).

Når Thing således beretter om, hvordan den jødisk-kommunistiske organisation Ikor sendte mejeriudstyr og anden hjælp til jøder i Sovjetunionen, kunne det være interessant at høre mere om eventuelle interne overvejelser i organisationen vedrørende jødernes situation i Sovjetunionen. Når man i Ikor på den ene side mente, at Sovjetunionen var det eneste land der havde løst jødespørgsmålet, må det vel have givet anledning til visse overvejelser, når man samtidig kunne konstatere, at deportationer og forfølgelse af jøder tog til? Nogle af uklarhederne i artiklen kunne måske være undgået, hvis der var anvendt et skarpere skel mellem egentlig religiøse jøder, og hvad man kunne kalde ”kultur-jøder”. Under læsningen bliver man i øvrigt atter mindet om, hvor udbredt antisemitismen var i Europa i 1920’erne og 1930’erne, og de problemer den medførte for jøderne.

Lars Teit Hansen har bidraget med en interessant og letlæst artikel om sin fader, kommunisten Johannes Hansen, der fra 1946 til 1954 var borgmester i København. Artiklen giver et fint indblik i københavnsk lokalhistorie, krydret med enkelte udblik til den kolde krig. Selvom Johannes Hansen var borgmester for et ret ukontroversielt område som park og veje, så illustrerer artiklen den

afgrundsdybe mistillid, som de øvrige partier nærede til DKP. Det er kendt, at man i Folketinget forsøgte at holde partiet ude af bl.a. Udenrigspolitik Nævn og andre centrale udvalg, men artiklen illustrerer, at mistilliden bestemt også fandtes på kommunalt niveau. Her resulterede den bl.a. i, at man ivrigt forsøgte at holde kommunisterne ude fra Borgerrepræsentationens Præsidium og fra at blive kommunale revisorer, idet man frygtede, at de her ville få adgang til sensitive oplysninger.

Chris Holmsted Larsen har skrevet om kommunisten Otto Sand, der vel i dag er mest kendt for sin ledende rolle i Vietnambevægelsen. Sand voksede op under fattige kår, og var kristen pacifist, inden han blev kommunist – noget af et spring. Artiklen giver et interessant billede af en meget markant personlighed, der ikke altid havde nemt ved at rette ind efter partilinjen, og som da også blev ekskluderet i 1969. Artiklen giver dermed endnu et eksempel på de evindelige personstridigheder og intriger, som DKP's historie er rig på.

Den ellers velskrevne artikel skæmmes dog lidt af en noget ukritisk og ureflekteret tilgang til kilderne. En stor del af artiklen bygger på interviews, og udsagnene fra de interviewede burde Larsen have været mere kritisk overfor. Alt for mange steder får det, man kunne kalde "den kommunistiske selvforståelse" nemlig lov at stå helt ukommenteret. Flere steder betegnes De Danske Vietnamkomiteer (DDV) f.eks. som "antiimperialistiske", hvilket de utvivlsomt var/er i en kommunistisk optik, men hvilket de næppe kan siges at være ud fra en faghistorisk vurdering. Larsens beskrivelse af, at DKP i 1960'erne slog ind på en langt mere selvstændig linje og distancerede sig fra den sovjetiske kontrol, harmoner heller ikke helt med den nyeste forskning i DKP's historie.^[1] Og hvad siger det egentlig om DKP's demokratiske sindelag og hensigter, at man i 1965 nævner *muligheden* for en fredelig overgang til socialismen? Denne *mulighed* skulle vel at mærke ses i lyset af, at man samtidig fastholdt sin tro på, at revolutionen var den eneste måde, hvorved socialismen kunne indføres og en stærk socialistisk stat skabes – en stat hvor "borgerskabet og monopolkapitalisterne" var udelukket fra indflydelse.^[2]

I den pressemeddelelse, som blev udsendt i forbindelse med udgivelsen af Arbejdermuseets Årbog hed det, at Jesper Jørgensen i sit bidrag "*dokumenterer, at Sovjetunionen ønskede Ib Nørlund og ikke Jørgen Jensen som ny formand i 1977*", hvilet betegnes som "en stor opdagelse", der modbeviser konklusionerne fra PET-kommissionen.

Artiklens overordnede tema er en beskrivelse af Ib Nørlunds rolle i DKP i 1970'erne, men med fokus på valget af ny formand i 1977. Jørgensens tese er her, at man fra sovjetisk side ønskede Ib Nørlund som ny formand, og at de to parter derfor arbejdede tæt sammen i forbindelse med formandsvalget.

Problemet med denne tese er blot, at intet som helst tyder på, at man fra sovjetisk side ønskede Nørlund som ny formand for DKP – man ønskede og fik Jørgen Jensen.^[3] Ib Nørlund har muligvis fejlagtigt troet, at han var den sovjetiske kandidat, og at man derfor fra sovjetisk side involverede ham i alle overvejelser. Jesper Jørgensen ensidige brug af Nørlunds dagbøger som kilde til artiklen fører derfor til, at han drager tvivlsomme og alt for vidtgående konklusioner på et alt for spinkelt kildemæssigt grundlag.

Det er indlysende, at man ikke kan beskrive Sovjetunionens politik overfor DKP udelukkende ud fra Ib Nørlunds dagbøger; en sådan beskrivelse må nødvendigvis bygge på autentisk russisk arkivmateriale. PET-kommissionens afsnit om formandsvalget i 1977 bygger netop på et sådant materiale, og denne beskrivelse forekommer langt mere troværdig end Jesper Jørgensens udlægning. Ib Nørlunds dagbøger kan bruges til at nuancere billedet af de interne forhold i DKP's top og beskrive Nørlunds personlige overvejelser, synspunkter og opfattelser, men det må anses for metodisk stærkt problematisk, når Jesper Jørgensen ukritisk og ensidigt bruger dem som kilde til sovjetisk politik.

Årbogen afsluttes med Kathrine Madsbjergs artikel om Land og Folk-festivalerne, der blev afholdt i Fælledparken i København fra 1976 til 1989. Den velskrevne artikel – årbogens bedste - giver et godt indtryk af den store betydning, som festivalerne havde både for DKP's imagepleje over for den større ikke-kommunistiske offentlighed samt for det interne sammenhold og den interne moral blandt arrangørerne især og i partiet generelt.

Samlet set efterlades man efter læsning med et lidt blandet indtryk, da årbogen både indeholder gode og mindre gode bidrag. Det var måske en ide, hvis næste års årbog fra Arbejdermuseet også indeholdt bidrag fra personer, der ikke tilhører kredsen omkring Arbejdermuseet, så variationen og spændvidden i artiklerne kunne blive lidt større?

[1] Se PET-kommissionen, bind 6 s. 228ff

[2] Se ”Danmarks Kommunistiske Parti. Hvad det er – hvad det vil”, 1964, s. 5ff

[3] PET-kommissionen, bind 6, s. 299f

Downloadet en 24. august fra http://www.historie-online.dk/nyt/bogfeature/arbmus_aarbog09.htm